T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
Sayı: 7, Cilt: 7, 1998

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE BULUNMASI GEREKEN HEDEFLER NELERDİR?

İsmail SAĞLAM[*]

ÖZET

Okulöncesi eğitimde, çocukta öğrenmeye karşı ilgi uyandırmak gerekir. Bununla temel gelişimleri olan fiziki, sosyal, psikolojik vb. gelişimlerini tamamlaması sağlanır. Öte yandan bu eğitimin amacı, okulöncesi dönemi çocuğa özbakım becerisi kazandırarak beslenme, giyim ve tuvalet temizliğini kendi kendine yapabilmesine ve doğuştan sahip olduğu sanatsal kabiliyetlerini ilerletmesine yardımcı olmaktır.

RESUME

Dans l'education préscholaire, il faut passioner les enfant pour l'instruction individuelle. Ainsi on peut effecteur le dévelopment physique, psychologique et social de l'élève maternel. D'autre part ce but de l'education en faisant se soigner, aider l'élève à pratiquer à lui même sa naurritur, ses habillages, ses toilettes et à progresser ses facultées de l'art de naissance.

Okulöncesi eğitimi özel rehberlik anlayışına uygun bir biçimde ve belirli metotlardan faydalanmak suretiyle küçük çocukların bir küme içinde özellikle yuvalarda, anasınıflarında, anaokullarında gördükleri eğitimdir.[1] Okulöncesi eğitimde çocuğun kişisel istidatlarının gelişmesine, toplumsal alışkanlıklar kazanmasına ve karşılaştıkları sorunların çözülmesine çalışılır.

Biz bu makalemizde yukarıda tarifi yapılan okulöncesi eğitimde hangi hedeflerin dikkate alınmasının gerektiğini belirtmeye çalışacağız. Ancak hedef belirlerken bu hedefe konu olan çocuğun biyolojik, fizyolojik

[*] *Araş. Gör.; U.Ü. İlahiyat Fakültesi Din Eğitim Anabilim Dalı.*

[1] Alaylıoğlu, Ruşen ve ark., Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İst. 1976. s. 223.

ve psikolojik yapısının dikkate alınması gerekmektedir. Bununla beraber çocuk gelişimi evreleri ve nitelikleri gözönünde bulundurulmalıdır.[2] Eğitimci veya eğitim kurumu da buna göre bir faaliyet içerisinde bulunmak durumundadır.

Çünkü genel anlamda okulöncesi eğitiminin hedefini "çocukta; inanç, örf, kültür, medeniyet v.b. değer yargılarına göre uygun davranış biçimi meydana getirme" olarak tanımlarsak, bu davranışın meydana gelmesinin öğrenme ve gelişmeye bağlı olduğunu görürüz.

Bunu: Öğrenme + Gelişim → Davranış, şeklinde formülleştirebiliriz.

Varış bu konuda şöyle der: "Davranışların gelişmesine başlıca iki faktör etki eder. Bunlar öğrenme ve gelişmedir. Öğrenme davranışların değişmesidir. Gelişme ise organizmanın olgunlaşması ile ilgili bir süreçtir. Çocuk hem büyür hem olgunlaşır. Büyüme ve gelişme sırasında zihni, duygusal ve sosyal yönlerden farklı ölçüde değişmeler olur."[3]

Cüceloğlu da; "...Çocuğun temel gereksinimleri karşılanmazsa çocuk kendinde bir eksiklik olduğunu düşünür ve kendi öz varlığından utanç duymaya başlar. Gereksinimleri karşılanmayan çocuk terk edilmiş çocuktur. Terk edilen çocuk da normal gelişimini tamamlayamaz; ihmal edilen gereksinimlerine denk bir gelişim aşamasındaki çocuk olarak kalır..." demektedir.[4]

Durum böyle olunca, "uygun davranış" hedefine varabilmek için çocuğa bazı bilgilerin öğretilmesi ve gelişimiyle ilgili müsbet tedbirlerin alınması gerekmektedir. Başka bir ifade ile, çocuğun öğrenme ve gelişmesinin önünün açılması ve sonuç olarak istenilen davranışın elde edilmesini okulöncesi eğitimin hedefi olarak gösterebiliriz.

Ancak sözkonusu hedef ve buna ulaşmanın yolları kompleks bir yapı arz etmektedir. Çocuk gelişiminin ana çizgileri ve ilkeleri yanısıra, her çocuğun farklı yapı ve istidat sergileyebileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Yani çocuğun öğrenmesini etkileyen temel gelişim çizgilerinin çocuktan çocuğa bazı farklılıkları bulunabileceğini her zaman hesaba katmak ve buna göre eğitim vermek düşünülmesi gereken durumlardandır.

Eğitimde hedef belirlemede, çocuğun yanı sıra, dikkate alınması gereken başka faktörler de vardır.[5] Toplumun sahip olduğu, kültür, medeniyet, örf, din v.b. unsurlarla beraber, benimsediği eğitim felsefesi belirleyici rol oynamaktadır.

---

2 Geniş bilgi için bkz. Ülgen, Gülten ve arkl., Çocuk Gelişimi, İst.-1992

3 Varış Fatma, Eğitimde Program Geliştirme, AÜFY., Ank. 1976, s. 91

4 Cüceloğlu Doğan, İçimizdeki Çocuk, İst.-1994, s.122-123

5 Sönmez, Veysel, Eğitim Felsefesi, 2. bs. Ank. 1993 s. 44-49

Bütün bunların mütalasıyla beraber, okulöncesi eğitimi sonucunda şu hedeflere varmanın planlanması gerekir düşüncesindeyiz:

1-Çocuğun temel gelişimini sağlayacak bir ortam hazırlamak, böylece çocuğun duygusal, sosyal, zihinsel (bilişsel), dil, beden ve hareket gelişimini müsbet şekilde tamamlamasını hedeflemek gerekmektedir.

Duygusal gelişimi ile çocuğun; sevgi, merhamet v.b. duyguları tatması ve geliştirmesi, korku, endişe, öfke, kıskançlık v.b. duyguları da kontrol altına alması düşünülebilir.

Sosyal gelişmesiyle; aşağılık kompleksinden uzak, kendine güveni olan, insanlarla rahat ilişki kurabilen, sorumluluk bilincine kendi seviyesinde eren, yardımlaşmayı seven, büyüklerine, öğretmenlerine ve arkadaşlarına karşı olumlu tavır takınabilen bir çocuk olmalıdır.

Bilişsel (Zihinsel) gelişimi ile de; zihni normal seyrinde geliştirecek etkinliklere başvurarak, bu yönde çocuğun önündeki engelleri kaldırmak, böylece de sayı, renk ve şekilleri tanımasını sağlamak, bazı temel kavramları anlamasını (uzun, kısa, dar, geniş, ağır, hafif, bugün, yarın v.b.) sağlamak ve öğrenme becerisini geliştirmektir.

Dil gelişimi ile çocuğun; düzgün konuşabilmesi, kendini ifade edebilmesi, konuşanı dinlemeyi bilmesi, söz söyleme adabını kazanması ve konuşanın sözünü kesmemesi gerektiğini idrak etmesidir.

Beden ve hareket gelişimiyle de; çocuğun normal fizyolojik ve biyolojik gelişiminin önünün açılması, boy, kilo, kas, vücud v.b. gelişmesini aksatmadan tamamlayabilmesi için gerekli imkanların sağlanması düşünülmektedir.

2-Okulöncesi eğitimiyle çocuğun bireysel yeteneklerinin geliştirilmesi, sanatsal kâbiliyetlerinin tezahür ettirilmesi ve özbakım becerisinin kazandırılması hedeflenmelidir.

Çocuğa sağlanacak imkanla; kesme, yapıştırma, makas kullanma, boyama v.b. ile bireysel yetenekler; resim, müzik, kukla, drama v.b. etkinliklerle de sanatsal kâbiliyetlerinin keşfedilmesi planlanmalıdır.[6] Yine bütün bu etkinliklerle çocuktaki estetik duygu anlayışının gelişmesi ve kazanılması gerekir.

Okulöncesi eğitimiyle çocuğa kendi ihtiyaçlarını yardımsız giderebilmesi, hayatını kolaylaştıracak bazı pratik bilgi ve becerilerin kazandırılması, özbakım becerisi kazandırmakla mümkündür. Bu hedefin gerçekleşmesiyle, çocuk; temizlik, sağlık, yemek, giyinme, uyku, tertip-düzen v.b. ihtiyaçlarını gidermeyi ve alışkanlıkları kazanmayı sağlamış olur.

---

6 Krş.Bilgin Beyza, Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi, Ank.-1988, s.88

Tuvalet ihtiyacını gidermesi, vücut temizliğine dikkat etmesi, yemeğini kendisi yemesi, yemekten önce ve sonra ellerini yıkaması, yardımsız giyinebilmesi, şahsi eşyalarını tertip ve düzen içerisinde kullanması, ev veya okul eşya, araç ve gerekçelerini yerli yerinde kullanması çocuktan beklenebilir.

3-Yine okulöncesi eğitimiyle çocuğun ahlâki bazı davranışları, erdemleri kazanması hedeflenmelidir.

Bununla çocuğun iyi alışkanlıklar kazanması, kötü alışkanlıklardan uzak kalması anlaşılabilir. Başka bir ifade ile çocuğun görgü kurallarını öğrenmesi, doğruluğu, dürüstlüğü, paylaşım ve iş bölümü gibi, faziletleri kazanması, yersiz korku, ruhsal bozukluk, inatçılık, güvensizlik ve bastırılmış kişilik gibi, olumsuz psikolojik davranışlardan korunması okulöncesi eğitiminden beklenen sonuçlardır.

4-Bütün bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde takip edilecek yol ve yöntemler sonuçta çocuğa İslâmî bir kimlik ve şahsiyet alt yapısını kazandırmalıdır.[7]

Allah'a (CC) karşı büyük bir sevgi ve güven duyan, Peygamber (sav)'i tanıyan ve kendine örnek edinen, İslâm büyüklerini sevip, bazılarının hayat hikâyelerini kısaca bilen, basit inanç ve ibadetle ilgili kelime ve kavramları öğrenen, Allah'a (CC) el açıp duâ etmesini, Kur'an'dan bazı sûre ve ayetleri ezberden okuyabilmesini beceren bir çocuk durumuna gelmelidir. Bu sayılanlar okulöncesi çocuğun gelişim seviyesine uygun bir şekilde yapılmalıdır.

İşte izah etmeye çalıştığımız bu hedefler; çocuğu sırasıyla önce ilkokula hazırlayacak, daha sonra da merhale merhale ileriki yaşların da faydası olacak nitelikte hedeflerdir. Şunu ifade etmek lazım ki; okulöncesi dönemde öğretilen bilgilerin bazısı çocuğa hemen faydası olacak türden bilgilerdir. Bazısı çocuğun daha sonraki öğrenimine, onu hazır hale getirecektir. Bazısı da çocuğa ileriki yaşlarında faydası olacak ve etkisini gösterecek tohum durumundadır.[8]

Özetle okulöncesi eğitimin hedefini belirtmemiz gerekirse, çocuğun;

-Temel gelişimini (sosyal, duygusal, bilişsel, dil, hareket ve beden gelişimi) sağlamak, önünü açmak,

---

[7] Özyılmaz, Ömer; Erzurumlu İbrahim Hakkı'ya Göre Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Bursa 1990. s. 94 vd.

[8] Bkz.Ülküer Nurper, Erken Çocukluk ve Okulöncesi Eğitimi (Makale), 9.YA-PA, OEYs., Ank.-1993, s.27

-Bireysel yetenek ve sanatsal kâbiliyetlerin gelişimini sağlamak, estetik duygu ve anlayış kazandırmak,

-Pratik bilgi ve beceri kazandırmak. Günlük yaşantısında lazım olan gereksinimlerini (giyim, yemek, tuvalet v.b.) kendisinin karşılanmasını sağlamak,

-Ruh ve beden sağlığını korumak,

-Ahlâki tutum ve davranışını geliştirmek,

-İslâmî şahsiyet ve kişiliğinin alt yapısını hazırlamak,

-İlkokula ve hayata hazır hale gelmesini temin etmek, şeklinde sıralayabiliriz.[9]

---

[9] Sağlam, İsmail, Okulöncesi Eğitim (Hedef ve Etkinlikler Açısından Batı ve İslam Eğitiminin İncelenmesi), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 1995, s.63.